

**JAMOAT TRANSPORTLARIDA SODIR ETILADIGON O‘G‘RILIK
“KISSAVURLIK” JINOYATLARINI TERGOV QILISH
METODOLOGIYASINING UMUMIY XUSUSIYATLARI**

Abdurazaqov Nodirbek Bahodir o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi

Jamoat Xavfsizligi Universiteti kursanti

ANNOTATSIYA

Maqolada Jamoat transportlarida fuqarolarni xavfsizligini ta‘minlash, huquqbuzarliklarning oldini olish va jinoyatchilikka qarshi kurashning yaxlit tizimini shakillantirish, bu borada huquqni muhofaza qiluvchi organlar tomonidan zamonaviy ish uslubini shakillantirish hamda bu orqali mamlakatimizda huquq-tartibot va qonuniylikni mustahkamlash, aholining tinchligi va osoyishtaligini ta‘minlash. Jamoat transportlarida sodir etilayotkan o‘g‘irliklarni barvaqt oldini olish fuqarolarni tinchligi va qonuniy manfaatlari va huquqlarini himoya qilish jamoat transportlaridan erkin va daxlsiz xarakatlanishini tamlash shaxsi mulklariga shikast va ziyon yetmasligiga ishonch hosil qilgan holda harakat qilishini tamlash, Jinoyat sodir etkan shaxslarni aniqlash va ularni huquq buzarlilik sodir etishini barvaqt oldini olish. Hozirgi kunga kelib shaxar hududlarida fuqarolarni keskin ko‘payib borishi jamoat transportlarga bolgan ehtiyojlarni oshirmoqda. Shu bilan bir qatorda jamoat transportlarida sodir etiladigon o‘g‘irliklarni ortishi mumkunligi sababli bu turdagi jinoyatlarni tergov qilishni yangi metodlarini ishlab chiqishimizga zarurat tug‘uladi. Shu jumladan, maqolada jamoat transportlarida sodir etilayotkan o‘g‘irliklarni aniqlash, oldini olish unga chek qo‘yish shuningdek huquqbuzarliklar profilaktikasini amalga oshirish ko‘rib chiqilgan.

***Kalit so‘zlar:** fuqarolarni xavfsizligini tamlash, kompleks va umumlashgan tekshiruv natijalari,shaxsi mulk, metodologik baza.*

**GENERAL CHARACTERISTICS OF THE METHODOLOGY OF
INVESTIGATION OF "KISSAVURLIK" CRIMES COMMITTED IN
PUBLIC TRANSPORT**

Abdurazakov Nodirbek Bahodir ugli

cadet of the University of Public Safety

of the Republic of Uzbekistan

ABSTRACT

The article deals with the issues of ensuring the safety of citizens in public transport, the formation of an integral system of crime prevention and combating

crime, the formation of modern methods of law enforcement agencies in this area and thereby strengthening the rule of law and legality in our country, ensuring peace and quiet of the population. Early prevention of thefts committed in public transport ensuring peace and protection of the legitimate interests and rights of citizens free and inviolable movement in public transport tamilization of actions to ensure that personal property will not suffer and will not be damaged, identification of persons who have committed crimes, and timely prevention of their commission of offenses. To date, a sharp increase in the number of citizens in urban areas increases the need for public transport. Due to the increase in the number of thefts committed in public transport, there is a need to develop new methods of investigating this type of crime. In particular, the article deals with the detection of thefts committed in public transport, prevention, suppression, as well as the implementation of crime prevention.

Keywords: *safety of citizens, results of complex and generalized inspections, personal property, methodological base.*

ОБЩАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДИКИ РАССЛЕДОВАНИЯ "КИССАВУРЛИК" ПРЕСТУПЛЕНИЙ, СОВЕРШАЕМЫХ В ОБЩЕСТВЕННОМ ТРАНСПОРТЕ

Абдуразаков Нодирбек Баходир угли

курсант Университета Общественной Безопасности
Республики Узбекистан

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются вопросы обеспечения безопасности граждан в общественном транспорте, формирования целостной системы профилактики правонарушений и борьбы с преступностью, формирования современных методов работы правоохранительных органов в этой сфере и тем самым укрепления правопорядка и законности в нашей стране, обеспечения тишины и покоя населения. Заблаговременное предотвращение краж, совершаемых в общественном транспорте обеспечение мира и защиты законных интересов и прав граждан свободное и неприкосновенное передвижение в общественном транспорте тамилзация действий, гарантирующих, что личное имущество не пострадает и не будет повреждено, выявление лиц, совершивших преступления, и своевременное предотвращение их совершения правонарушений. На сегодняшний день резкое увеличение числа граждан в городских районах увеличивает потребность в общественном транспорте. В связи с увеличением числа краж, совершаемых в общественном транспорте, возникает необходимость разработки новых

методов расследования этого вида преступлений. В частности, в статье рассматривается выявление краж, совершаемых в общественном транспорте, предотвращение пресечение а также осуществление профилактики правонарушений.

***Ключевые слова:** безопасность граждан, результаты комплексных и обобщенных проверок, личное имущество, методологическая база.*

KIRISH

O‘zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 169-moddasi 2-qismi “a” bandida ko‘rsatilgan kvalifikatsiyalovchi belgisi ko‘zda tutiladi. Bunda jabrlanuvchining kiyimidan, so‘mkasidan yoki qo‘lidagi biror buyumidan o‘g‘irlangan narsa haqida so‘z boradi. Respublikamizning jinoyat qonuniga yangi kiritilgan og‘irlashtiruvchi holatdir. Kissavurlikning ijtimoiy havfliligi, birinchidan, uning ancha ko‘p tarqalganligi bilan ikkinchidan, ayibdor bevosita jabirlanuvchining o‘zida turgan mulkni yashirin ravishda olib qo‘yishi, bu esa jabirlanuvchi o‘z mulkiga suyuqast qilinyotkanini payqab qolsa, jabirlanuvchiga nisbatan zo‘rluk ishlatilishi xafi tug‘ilishi mumkinligi bilan izohlanadi.

Nazariyotda bu xildagi o‘g‘rilik ko‘pincha «kissavurlik» deb nomlanadi. Holbuki so‘z boshqa buyumlar to‘g‘risida, masalan, portfeldan, chemadondan, ularni kesib olish yo‘li orqali olish, va turli boshqa yo‘llar bilan olingan bo‘lsa ham shu qatorga kiradi. Bu kvalifikatsiyalovchi belgi mustaqilikdan oldingi qonunchilikda bo‘lmagan. Mustaqiligimizi dastlabki yilarida bu jinoyat turi sodir etish holatlari ko‘payib borganligi sababli yangi qonunchilikga kiritilgan. Bunga qadar so‘mkadan kiyimdan qo‘ldagi buyumlardan qilingan o‘g‘rilik (kissavuurlik) tushunchasu qonunchilikda yo‘q edi. Bundan kelib chiqadiki, qonunchilik nuqtai nazaridan bu turdagi o‘g‘rilikning jamiyatga xavfi oshgan. Va bunday jinoyatni alohida kvalifikatsiyaga olinuvchi jinoyat turiga kiritishga to‘g‘ri keldi.

O‘zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenuming: «Jabirlanuvchining egnida bo‘lgan kiyim-kechagi, qo‘lidagi yoki bevosita yonida bolgan sumka, chamadon va boshqa anjomlardan sodir etilgan yashirin talon-taroj qilish kissavurlik deb hisoblanadi va JKning 169-moddasi 2-qismi «a» bandi bilan tavsiflanadi», deb ko‘rsatilgan. Xar bir alohida sud barcha xolatlarni xisobga olgan holda, sumka yoki boshqa qo‘l yukining jabirlanuvchini yonida bo‘lganligi faktini aniqlash kerak.

Mustaqilikdan oldin, kissavurlik o‘g‘rilar yuqori malakali huquqbuzarlar qatoriga kirar edi. Shunga qaramay, boshqa o‘g‘riliklarga qaraganda bular kichik jinoyatchilik qatoriga kiritilardi va ular jinoyat olamida unchalik avtoritetga ega emas edi. Bu turdagi o‘g‘riliklar u davrda juda ko‘p tarqalgan edi. Ular odamlar to‘plangan

joylar: teatrlar, poyezd, bozorlar, afto'buslar, metrolarda ko'pincha shu turdagi huquq buzarlilarni sodir etisharedi.¹

O'zbekiston kriminalistlari bu cho'ntakkesar o'g'rilari miqdor jihatdan ko'pligini ko'rsatib o'tishgan. Jinoiy-huquqiy nuqtai nazardan ko'rilayotgan o'g'rilik masalasi hozirgi kunda ham sust tekshirilmoqda va ko'p masalalari oxirigacha hal qilinmagan. Jabrlanuvchining cho'ntagidan yoki qo'lidagi buyum va so'mkasidan, kiyimlaridan qilingan o'g'riliklar boshqa o'g'riliklar qatorida mulk munosabatlari qatoriga kiradi. Yuridik nuqtai nazardan bu munosabatlar mulkka egalik qilish, undan foydalanish kabi holatlarni belgilaydi

Qo'l yuki deganda jabirlanuvchi shaxsan olib otuvchi, buyum va ashyolar tushuniladi. Ushbu buyimlar odatda, jabirlanuvchining o'zida bo'ladi, yani uning qo'lida, yelkasida, yonboshida yoki ustida joylashgan yohud sudrab, itarib ketoyatkan boladi. SHu o'rinda ushbu buyimlarni jabirlanuvchi jismoniy kuch ishlatib o'zi olib yurganligiga alohida etibor qaratish lozim. Shuning uchun jamoat transportlarida (ularning miqdori va shaklidan qat'iy nazar)olib o'tilayotkan buyum va ashyolar qo'l yuki sifatida taxlil etilishi mumkun emas. Agar aybdor gardirobda osilib turgan va hokozo kiyim kisasidan o'g'irlikni sodir etsa, kissavurlik tarkibi mavjud bolmaydi. Qo'l yuki tushunchasiga kiruvchi buyim va ashyolar jinoyat sodir etkan shaxsning tasarufida bolganidagina qo'l yuki ashyosini jabirlanuvchining bevosita o'zida joylashgan deb hisoblash mumkun. Boshqacha aytkada jabirlanuvchi bu ashyolarga maxsus texnik nazorat vositalaridan foydalanmasdan, ularni kuzatish yoki boshqa usullarda subyektiv nazoratni amlga oshiradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Qo'l yuki vositalarini bevosita jabirlanuvchi yonidaligini quydagi holatlar koorsatib turadi:

-jabirlanuvchi yonida ayollar sumkasini yotishi ;

-o'girlik sodir etilganda hamyon shaxsning cho'ntagida bo'lishi va boshqalar.

Agar qo'l yuki buyum va ashyolari jabirlanuvchini subyektiv nazorat doirasidan (masalan, hamyoni qulflanmaydigon shikafda saqlash) tashqarida yoki qandaydir yashirib qo'yilgan bo'lsa talon-taroj qilinsa kissavurlik sifatida boholaash mumkun emas. Bunday holatda ayib lanuvchining holati boshqa og'irlashtiruvchi holatlar bo'lmasa, JKning 169-moddasi 1-qismi bo'yicha kvalifikatsiya qilinadi.

Jabrlanuvchining kiyimidan, so'mkasidan yoki qo'lidagi buyumidan og'irlangan jismning xarakterli belgilari shundan iboratki, bu ma'lum bir vaqtda mulk egasi bilan o'xshash bo'lib turishni bildiradi. Bir qator savollarga sabab bo'luvchi misol sifatida

¹ Jinoyat-protsessual huquqi.darslik.Jamoat xavfsizligi universiteti.T.2020y.
M.X.Rustambayevning Jinoyat kodeksiga sharhlar 1-3 jildlar. T 2021y.

ko'rsatish mumkinki, so'mkadan kiyimdan yoki qo'ldagi idishdan o'g'irlangan buyumlarni solishtirish mumkin. Bu holatda aytish mumkinki o'g'irlik yuqoridagi kvalifikatsiya belgisiga mos keladi deb hisoblash mumkin.²

Shu qatorda yana aytib o'tish kerakki, fuqarolarning sumkalarida joylashgan kiyim, yoki o'q otuvchi qurol, psixiatrop moddalar yoki harbiy buyumlar va boshqa shu turdagi narsalar bo'lishi mumkin emas. Bunda so'z O'zbekiston hududidagi fuqarolarning ixtiyorida bo'lgan buyumlar ustida boradi. Bu sanab o'tilgan buyumlarni o'g'irlash birinchi navbatda xususiy mulkka emas, balki boshqa obyektlarga oiddir. Ularni o'g'irlashdagi javobgarlik jinoiy qonunchilikning boshqa turlariga qarashlidir. Bu turdagi o'g'irlikning xarakterli belgisi ularning turli ko'rinishlarida ekanligidir. Lekin shu narsa aniqki, ko'rib chiqilayotgan o'g'irlikning turi turli sabablarga ko'ra jabrlanuvchi bo'lmagan holatda yuzaga keltirish mumkin emas. Kiyim, so'mka va qo'ldagi buyumlardan o'g'irlik qilinishi faqat muayyan holatlardagina bajarilishi mumkin. Boshqa holarlarda bunday o'g'irlik bajarilishini tasavvur qilish qiyin, chunki shunday jinoyatchi ham jabrlanuvchining cho'ntagiga qo'l solgani va shu vaqtni o'zida atrofdagilarda o'g'irlik qilmayotgandek taassurot uyg'otish qiyin. Kiyim, so'mka yoki boshqa narsalardan qilingan o'g'irlikni yashirin o'g'irlik deb hisoblash mumkin. Shunday qilib, bu turdagi jinoyatlarga o'g'irlikning obyektiv xususiyatlarini xarakterlovchi belgilar xos deb hisoblash mumkin. Bu turdagi o'g'irlik ko'pincha yirik shaharlarda viloyat markazlarida kuzatiladi, va ko'pincha bahor, yoz fasllarida turli usullar bilan bajariladi. Bu o'g'irlik ko'pincha jabrlanuvchi o'z mulkiga befarq qarashi oqibatida kelib chiqadi. Kiyim, qo'ldagi idishlardan qilinadigan o'g'irliklar ko'pincha jamoat joylarida, bozor yoki jamoat transportida sodir etiladi. Bu turdagi o'g'irlikdan ko'pincha jabrlanuvchilar ayollardir. Bu turdagi o'g'irlikni professional jinoyat turlariga kiritish lozim.

Jinoyatchiga qo'l keladigan asosiy narsa shuki, transport tebranib turadi va shu sababli sezdirmasdan ishlash, ya'ni jabrlanuvchiga yaqinlashish va turli harakatlarni bajarish jinoyatni amalga oshirishga yordam beradi. Tirband vaqtlarda ya'ni jamoat transportlarida odam ko'p paytda bu o'g'irlikni amalga oshirish mushkul. Chunki odamlarning zich joylashuvi erkin harakatlanishga va qochib ketishga imkon bermaydi. O'g'irlikning barcha ko'rinishlarida o'ziga xos xususiyati o'g'irlikning siridir. Shunga qaramay, bu holda, bir qator ob'ektiv sabablarga ko'ra o'g'irlikning ko'rib chiqilayotgan turi jabrlanuvchi yo'qligida sodir etilishi mumkin emasligi aniq.

Bunday o'g'irlik faqat jabrlanuvchining ishtirokida amalga oshirilishi mumkin, ammo u uchun sezilmasligi kerak.

² Tursunov B.R., Rustambayev M.X., Mirazov D.M., Surishtiruv darslik T.2019y.

Ko'rinib turibdiki, kiyim-kechak, sumka yoki qo'l yukidan o'g'irlashda bu faqat bir qator aniq holatlarda qo'llanilishi mumkin. Boshqa hollarda, buni qo'llash qiyin, chunki bir vaqtning o'zida jabrlanuvchining cho'ntaklariga kirishga urinayotgan jinoyatchini tasavvur qilish juda qiyin va shu bilan birga boshqalar uchun o'z harakatlarining qonuniyligi taassurotini yaratadi.

Kiyim-kechak, sumka yoki boshqa qo'l yukidan o'g'irlashni yashirin o'g'irlash usuli deb atash mumkin. Shu munosabat bilan, ushbu jinoyatlar guruhi o'g'irlikning ob'ektiv tomonini tavsiflovchi umumiy xususiyatlarga ega. Bu holda eng muhim joy fakultativ xususiyatlarga, ya'ni vaziyat, vaqt, joy, asbob va vositalarga, jinoyat sodir etish usuliga berilishi kerak.

Ushbu turdagi o'g'irlik asosan shahar jinoyati bo'lib, odatda yirik shaharlarda va viloyat markazlarida kunduzi, ko'pincha bahor va yozda, odatda har xil turdagi asbob-uskunalar va texnik vositalardan foydalangan holda sodir etiladi. Shuningdek, ko'pincha jabrlanuvchining u bilan birga bo'lgan o'z mol-mulkinging xavfsizligiga beparvo munosabati yordamida.

Kiyim-kechak, sumkalar va boshqa qo'l yuklaridan o'g'irlik asosan jamoat joylarida, ko'pincha bozorda yoki jamoat transportida sodir etiladi. Ushbu o'g'irlikdan jabrlanganlarning asosiy toifasi ayollardir. Ko'rib chiqilayotgan o'g'irlik turini jinoiy faoliyatning eng professional turlari bilan bog'lash mumkin.

Ammo jinoyatchilar uchun asosiy afzallik shundaki, u transportda juda ko'p tebranadi, shu munosabat bilan siz deyarli shubha uyg'otolmaysiz, jabrlanuvchining tanasiga suyanasiz va jinoyat sodir etishga yordam beradigan boshqa ko'plab manipulyatsiyalarni amalga oshirasiz. Jamoat transportida eng ko'p odam bo'lgan eng yuqori soatlarda, odatda, ushbu toifadagi o'g'rilar ishlamaydi, chunki siqilish harakat va umuman harakat erkinligini sezilarli darajada cheklaydi.

Ushbu turdagi kasbda juda muhim rol murabbiylik institutiga beriladi. Bilim aslida avloddan avlodga o'tadi. Kiyim, sumka yoki qo'l yukidan o'g'irlik qilish usullari juda xilma-xildir. Masalan, mutaxassislar ko'pincha yordamchilar bilan, odatda yosh bolalar bilan ishlashadi. O'g'rining o'zi o'g'irlik qiladi, shundan keyingina mol-mulkni yordamchiga topshiradi, u uni xavfsiz joyga olib boradi.

Jinoyatchilarning odatiy toifalarini qo'llash usullari bilan bir qatorda, kar va soqovlar ko'pincha o'g'irlikning o'ziga xos usulidan foydalanadilar. Qoida tariqasida, barcha voqealar nisbatan kimsasiz joyda sodir bo'ladi. Jabrlanuvchidan unchalik uzoq bo'lmagan joyda, kar- soqov chiqib ketadigan mashina to'xtaydi va faol imo-ishora qiladi. Jabrlanuvchiga yaqinlashganda, u faol ravishda imo-ishora qilishni davom ettiradi, manzil yozilgan qog'ozni beradi. Uning kar va soqov ekanligidan ko'rinib turibdiki, siz u bilan faqat imo-ishora tilida gaplashishingiz mumkin. Manzil qog'ozda

tasodifiy emas. U jabrlanuvchi qayerda ekanligini bilishi, shuningdek, o'z o'qi atrofida aylanishi uchun tanlangan. Ko'pincha jabrlanuvchi bunday sahnalashtirilgan spektaklga tayyorlik bilan qo'shiladi.

Kissavurlik o'g'risi imo-ishoralarni faqat qisman tushunadi, shuning uchun u vaqti-vaqti bilan jabrlanuvchini to'xtatishga majbur bo'ladi. Bu, albatta, tananing cho'ntaklar joylashgan joylariga tegish orqali sodir bo'ladi. Ba'zan qog'oz varag'i qo'ldan olinishi va tushurib yuborilishi mumkin. Jabrlanuvchi bu varaqni ko'tarishga harakat qiladi, kar va soqov esa bu ortiqcha ekanligini ko'rsatadi. Shundan so'ng, jinoyatchi mashinaga o'tiradi va jabrlanuvchi hamyonsiz o'z yo'lini davom ettiradi.

Kiyim, sumka yoki qo'l yukidan o'g'irlash bir qator afzalliklarga ega. Shubhasiz, mulkni saqlash uchun bunday joylar to'g'ridan-to'g'ri fuqaroga tegishli bo'lishi kerak. Shuning uchun bunday joylar kiyim-kechak, uning alohida atributlari, sumkalar, qimmatbaho buyumlar, sumkalar, portfellar, qo'l yuki va boshqalar.

Kiyimlarning atributlari ancha noaniq. Umumiy qoidalarga ko'ra, narsalar shkafning buyumlari – palto, kostyum, ilingan kiyimlardan qilingan o'g'rilik bu o'g'rilik turiga kiritilmaydu. Bundan kelib chiqadiki, sumka to'g'ridan-to'g'ri narsalarni olib yurish uchun mo'ljallangan narsadir. Qo'l yuki transportda amalga oshirish uchun qo'yilgan narsalar deb ta'riflanadi. Bunday holda, ryukzakni qo'l yuki sifatida ham aniqlash mumkin. Jinoiy javobgarlik mezoni-bu jinoyatning og'irligi, ya'ni uning ijtimoiy xavfli oqibatlarini, shuningdek o'g'irlangan mol-mulkning hajmi.

Jinoiy qonunchilik shuni ko'rsatadiki, kiyim-kechak, sumka yoki qo'l yukidan o'g'irlashning ob'ektiv tomoni noqonuniy, yashirin va beg'araz, boshqa birovning mol-mulkini aybdorning foydasiga olib qo'yish yoki boshqa shaxslar foydasiga hal qilish kabi xatti-harakatlardan iborat. Aytish mumkinki, kiyim-kechak, qo'l yuki yoki sumka boshqa joyda emas, balki jabrlanuvchi bilan birga bo'lishi kerak³.

O'zbekiston Respublikasi jinoyat kodeksining 169-moddasi 2-qismi «a» bandi masalan, shkafda joylashgan paltodan qilingan o'g'irlik, lekin egasining tanasida emas. Bundan tashqari, tadqiqotda jabrlanuvchida bo'lgan kiyim-kechak, sumka yoki qo'l yukidan qilingan o'g'irlikning sub'ektiv belgilarini tahlil qilishga e'tibor qaratish lozim.

Jinoyatning subyektiv tomoni jinoyat qonunchiligida jinoyatchining o'zi tomonidan sodir etilgan ijtimoiy-xavfli harakatga nisbatan ruhiy munosabatini tavsiflaydi, bu O'zbekiston Respublikasi jinoyat kodeksida jinoyat deb tan olinadi.

Bundan tashqari, jinoyatning sub'ektiv tomonini shaxsning o'zi sodir etgan ijtimoiy xavfli harakatga nisbatan ichki ruhiy munosabati deb atash mumkin. Boshqa

³ M.X.Rustambaev. O'zbekiston Respublikasi jinoyat huquqi kursi. V tom. Maxsus qism. «Ilm-ziyo» nashriyotuyi. 2011 y. – B.56.

5. M.X.Rustamboev. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksiga sharh. Maxsus qism. – T.: «Adolat» nashriyoti. 2016 y., 861-bet.

shaxslar tomonidan idrok etilishi mumkin bo'lgan jinoyatning ob'ektiv tomonining mavjud belgilaridan farqli o'laroq, sub'ektiv tomonning belgilarini kuzatish mumkin emas, ya'ni ular shaxs tomonidan berilgan ko'rsatkichlar asosida, tahlil asosida, shuningdek jinoyatning ob'ektiv belgilarini baholash asosida belgilanadi. Jinoyatning sub'ektiv tomoni eng muhim majburiy xususiyatni o'z ichiga oladi, bu niyat yoki beparvolik ko'rinishidagi ayb, shuningdek uchta ixtiyoriy belgi – maqsad, motiv va hissiyotdir.

Jabrlanuvchi bilan birga bo'lgan kiyim, sumka yoki boshqa qo'l yukidan o'g'irlikning sub'ektiv tomonining belgilari bir qator o'ziga xos xususiyatlarga ega. Ushbu turdagi o'g'irlik xudbin maqsad va to'g'ridan-to'g'ri niyat bilan amalga oshiriladi.

Bundan tashqari, sub'ektning ongi quyidagi bir qator fikrlarni qamrab olishi kerak:

- mulk begona bo'lishi kerak;
- mulk faqat mulk irodasiga qarshi olib qo'yiladi;
- shaxs bunday mulkni tasarruf etish huquqiga ega emas;
- olib qo'yish yashirincha amalga oshiriladi;
- olib qo'yish zo'ravonliksiz amalga oshiriladi;
- o'g'irlik usuli:

-kiyim-kechak, sumka, shuningdek qo'l yukidan, ular to'g'ridan-to'g'ri jabrlanuvchi bilan bo'lgan.

O'z-o'ziga xizmat qiladigan maqsad shundaki, sub'ekt o'g'irlangan mol-mulkni xuddi o'zinikidek tasarruf etish niyatida. So'mkadan, kiyimdan yoki boshqa qo'l yukidan o'g'irlik 14 yoshga to'lgan jismoniy aqli raso shaxs qilganda bo'lishi mumkin. Bunday qilmish uchun jinoiy javobgarlikni belgilash 16 yoshdan emas, balki 14 yoshdan boshlab bir qator nazariy va amaliy holatlar bilan bog'liq. Cho'ntakkesarlik o'g'irligi, jinoyat turlaridan biri bo'lib, bugungi kunda voyaga yetmaganlar orasida eng keng tarqalgan, shuning uchun umumiy ob'ekt jamiyat uchun katta xavf tug'diradi. Bu turdagi o'g'irlikning ijtimoiy xavfi 14 yoshga to'lgan shaxs uchun allaqachon tushunarli, shundan kelib chiqadiki, u o'g'irlikni qilmasligi zarurligini to'liq biladi. 14 yoshdan boshlab sodir etilgan cho'ntakkesarlik o'g'irligi uchun javobgarlik, shuningdek, voyaga yetmaganlar tomonidan sodir etilishi mumkin bo'lgan bir qator jiddiy jinoyatlarning oldini olishga qaratilgan, ularni o'z vaqtida nazorat qilish huquqni muhofaza qilish organlari faoliyatining eng muhim yo'nalishi hisoblanadi. Shuni ta'kidlash kerakki, boshqa bir qator jinoyatlarda bo'lgani kabi, javobgarlikni tayinlashda ham engillashtiruvchi va og'irlashtiruvchi holatlar hisobga olinadi.

Jinoyat sodir etish usuli va uning o'g'irlash sodir bo'lgan joyiga kelsak, ko'pincha o'g'irlik kiyim va sumkadan, shundan keyingina qo'l yukidan amalga oshiriladi.

Kiyim-kechak, sumka yoki boshqa qo'l yukidan o'g'irlik mavzusi ko'pincha telefonlar, hamyonlar va boshqa narsalardir. Joyga qarab transport, ko'cha, bozorlar va do'konlar, shuningdek boshqa joylar ajralib turadi. Kiyim-kechak, sumka, boshqa qo'l yuki, ya'ni cho'ntak o'g'irligining ob'ektiv va sub'ektiv belgilarini tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, hozirgi rivojlanish bosqichida va hozirgi ijtimoiy-iqtisodiy sharoitda ushbu turdagi o'g'irlik juda dolzarb bo'lib qolmoqda.

Transportda o'g'irlikning bunday turlari muntazam ravishda amalga oshirilib kelinmoqda, bu aniq bilimlarni, tergov usullari, qonunchilikni takomillashtirishni va ushbu sohadagi boshqa ko'plab harakatlarni amalga oshirishni talab qiladi.⁴

REFERENCES

1. Jinoyat-protsessual huquqi.darslik.Jamoat xavfsizligi universiteti.T.2020y.
2. M.X.Rustambayevning Jinoyat kodeksiga sharhlar 1-3 jildlar. T 2021y.
3. Tursunov B.R.,Rustambayev M.X., Mirazov D.M., Surishtiruv darslik T.2019y.
4. M.X.Rustambaev. O'zbekiston Respublikasi jinoyat huquqi kursi. V tom. Maxsus qism. «Ilm-ziyo» nashriyotuyi. 2011 y. – B.56.
5. M.X.Rustamboev. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksiga sharh. Maxsus qism. – T.: «Adolat» nashriyoti. 2016 y., 861-bet.
6. A.K.Rasulev. Axborot texnologiyalari va xavfsizligi sohasidagi jinoyatlarga qarshi kurashishning jinoyat-huquqiy va kriminologik choralari takomillashtirish. Yuridik fanlar bo'yicha doktorlik dissertatsiya avtoreferati. – T.: 2018 y., – 5 b.
7. M.X.Rashidova. 2023. The importance of oral communicative tasks in developing communicative competence. Science and education. 4 (2) pp. 1033-1038.
8. A.U.Anorboev. Cyber crime in legislation Republic of Uzbekistan Monografi apokon ferencyjna – Poznan. 27.02.2020- 28.02.2020 y. Science, Research, Development №26. – P. 99-101.
9. Rashidova Munavvar Khaydarovna. 2023. Techniques for improving cadets' conversational skills. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. Oriental renaissance. 3.(3) pp.637-640.
10. А.С.Якубов. Теоретические проблемы формирования правовой основы учения о преступлении: предпосылки, реальность, перспективу. – Т.:
11. 1996. –95 с.
12. Rashidova Munavvar Xaydarovna, Namozova Dilnoza Berdimurotovna. 2021. Effective methods of teaching. Materials of the republican 33-multidisciplinary

⁴ Zakurlayev A.K.,Kriminalistika darslik T.2019y Абдуқодиров Ш.Ё., Мирзаев У.М. Мулкни талон-торож қилганлик учун жиноий жавобгарлик. Ўқув қўлланма. – Тошкент: ТДЮИ, 2009. – 156 Б

online distance conference on “Scientific and practical research in Uzbekistan”. Part-10. pp. 23-24.

13. Zakurlayev A.K., Kriminalistika darslik T. 2019 y
14. Panovning Xalqaro huquq nomli O‘quv qo‘llanmasida M.2016y
15. I.Lukashuk, A.Saidovning 2007-yilda chop etilgan Hozirgi zamon xalqaro huquqi nazariyasi nomli O‘quv qo‘llanmasi T. 2012 y.
16. Rashidova Munavvar Haydarovna. 2020. Problems of teaching communicative English language at the Military Institute of the National Guard of the Republic of Uzbekistan and the ways of eliminating them. EPRA International Journal of Research and Development. Volume 5. Issue 3. pp.502-504
17. X.T.Odilqoriyev, B.E. Ochilovning Hozirgi zamon xalqaro huquqi. T. 2009
18. Абдусаломов М., Каракетов Ю. Ответственность за вымогательство. Учебное пособие. – Т.: «Адолат», 1997. – 387 Б.
19. Rashidova Munavvar Haydarovna. 2021. Sociolinguistic competence as the main component of intercultural communicative competence. EPRA International Journal of multidisciplinary Research. Volume 7. Issue 3. pp.4-6
20. Абдуқодиров Ш.Ё., Мирзаев У.М. Мулкни талон-торож қилганлик учун жиноий жавобгарлик. Ўқув қўлланма. – Тошкент: ТДЮИ, 2009. – 156 Б.
21. Бойцов А.И. Преступления против собственности. – СПб.: «Юридический центр Пресс», 2002. – 775 Б.
22. Rashidova Munavvar Haydarovna. 2020. Problems of competence approach in teaching a foreign language in a non-linguistic tertiary institution. EPRA International Journal of multidisciplinary Research. Volume 6. Issue 3. pp.165-167
23. Волженкин Б.В. Мошенничество: Серия «Современные стандарты в уголовном праве и уголовном процессе». – СПб.: «Юридический центр Пресс», 1998.
24. Зарипов З.С., Кабулов Р. Квалификация краж, грабежей, разбоев, совершенных путем проникновения в помещение или иное хранилище. Лекция. – Т.: 1981.
25. Rashidova Munavvar Haydarovna. 2021. On linguistic competence as the component of communicative competence. EPRA International Journal of multidisciplinary Research. Volume 7. Issue 3. pp.165-167.
26. Кабулов Р. Понятие хищения чужого имущества и его отграничение от смежных составов преступлений. Учебное пособие. – Т.: Академия МВД Республики Узбекистан, 1997. – 133 Б.
27. Каракетов Ю.М., Абдусаломов Е. О. Ответственность за вымогательство. Брошюра. – Т.: «Адолат», 1997. – 89 Б.

28. M.X.Rashidova, D.B.Namozova. Teaching technical subjects through English. Ўзбекистонда миллий тадқиқотлар: даврий анжуманлар: 10-қисм. 32-б.
29. Каракетов Ю.М., Алауов Е.О. Повторность как обстоятельство, отягчающее ответственность за вымогательство. Брошюра. – Алма-Аты: «Поиск», 1997. – 120-129-б.
30. Eshkuvatov Sh.K., Kurbanbayev D.J., Bulycheva M.F. International Scientific Research Journal ISSN: 2776-0979 Volume 2, Issue 9 of Web of Scientist: (WoS) September, 2021. «Checkpoint - Part of the Facility's Security System» с. 97-103.
31. Булычёва М.Ф., Курбанбаев Д.Ж.. Innovative Development in Educational Activities ISSN: 2181-3523 VOLUME 2 | ISSUE 7 | 2023 «Актуальность применения сто для совершенствования способов управления территориальной безопасностью воинских частей» с. 116-134.
32. Курбанбаев Д.Ж., Мастонов Н.Т. Science and Education Scientific journal ISSN: 2181-0842 VOLUME 4 | ISSUE 4 | april 2023 «Зарубежный опыт современного состояния применения систем тревожного оповещения в сфере обеспечения территориальной безопасности» с. 121-142.
33. Булычёва М.Ф., Курбанбаев Д.Ж.. Educational Research in Universal Sciences ISSN: 2181-3515 VOLUME 2 | ISSUE 3 | 2023 «К вопросу о зарубежных магнитометрических средствах обнаружения» с. 507-529.
34. Каракетов Ю.М. Ответственность за разбой по уголовному законодательству УзССР. – Нукус: Каракалпакстан, 1990.
35. Кочои С.М. Ответственность за корыстные преступления против собственности. – М.: 2000.
36. Севрюков А.П. Хищение имущества: криминологические и уголовно-правовые аспекты. – М.: «Экзамен», 2004. – 352 Б.
37. Утанов М.А. Уголовно-правовая ответственность за вымогательство. Учебное пособие. – Петропавловск: 2005.